

TAIVAANSINI

Sinisen neliön kategorisoiminen abstraktin ja figuratiivisen välillä

Ruotsala Olli

Opinnäytetyö

Kuvataiteen koulutus
Kuvataiteilija AMK

2023

Kuvataiteen koulutus
Kuvataiteilija AMK

Tekijä	Olli Ruotsala	Vuosi	2023
Ohjaaja(t)	Eija Rajalin		
Toimeksiantaja	Lapin ammattikorkeakoulu		
Työn nimi	Taivaansini - Sinisen neliön kategorisoiminen abstraktin ja figuratiivisen välillä		
Sivumäärä	24 + 3		

Opinnäytetyössäni tutkin abstraktin ja figuratiivisen rajaa sekä abstraktin määritelmiä. Tarkoitukseni oli löytää kategoria taideteokselle sekä pohtia kysymystä, voiko valokuva olla täysin abstrakti.

Tutkimusmenetelmänäni käytin taiteellista tutkimusta. Analysoitavana visuaalisena aineistona käytin oman taideteokseni lisäksi myös taidehistoriallisia referenssejä. Aineistoa keräsin myös tutkimuskyselyn avulla.

Tutkimusta tehdessäni havaitsin, että teokseni voidaan perustellusti sijoittaa sekä abstraktin että figuratiivisen kategoriaan. Tämän vuoksi päädyin jättämään kategorian avoimeksi.

Avainsanat Abstrakti taide, abstrakti valokuva, valokuvataide, käsitetaide, minimalismi

Muita tietoja Käytän joissain yhteyksissä teoksestani Taivaansini nimeä Sininen neliö, joka on teoksen työnimi.

Degree programme in Fine Arts
Bachelor of Arts and Culture

Author	Olli Ruotsala	Year	2023
Supervisor(s)	Eija Rajalin		
Commissioned by	Lapland University of Applied Sciences		
Title	Heavenly Blue - Categorizing the Blue Square between abstract and figurative		
Number of pages	24 + 3		

In my thesis I studied the line between abstract and figurative and also the definitions of abstract. My goal was to find a category for an art work and to find out whether a photograph could ever be abstract.

My research method was artistic research. In addition to my own artwork, I also used historical art references as the visual material to be analyzed. I also collected data using a research questionnaire.

While doing my research, I found out that my art work can be rightfully placed in both the abstract and figurative categories. For this reason I ended up leaving the category open.

Keywords Abstract art, abstract photography, fine art photography, conceptual art, minimalism

Special remarks Sometimes I refer to my work of art, Heavenly Blue, as Blue Square, which is the working name.

SISÄLLYS

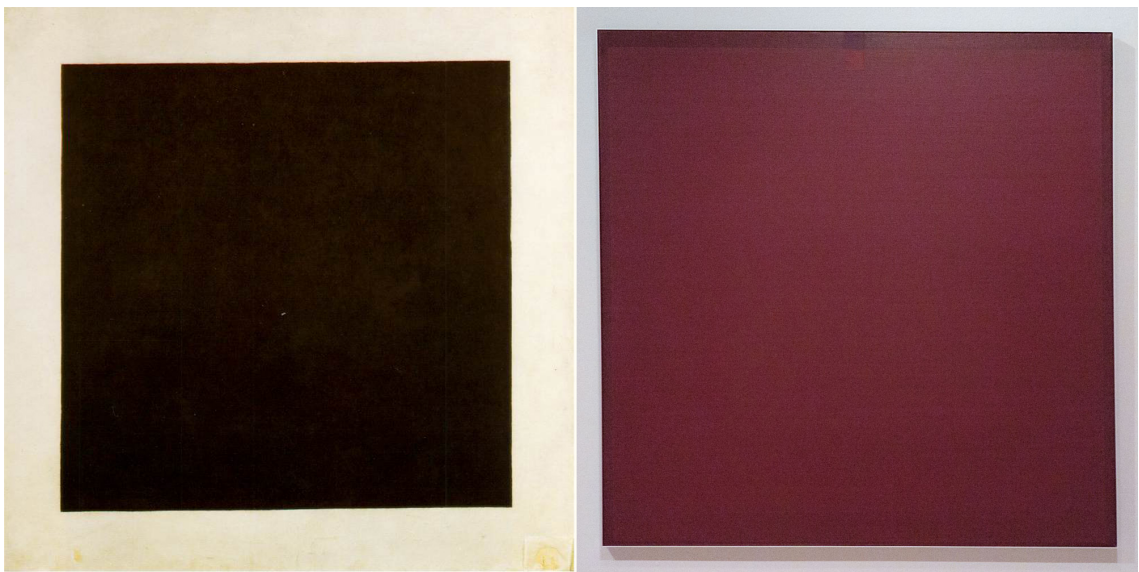
1 JOHDANTO.....	5
2 SINISEEN NELIÖÖN VAIKUTTANEITA ILMIÖITÄ.....	7
2.1 Abstraktin taiteen erilaisia määritelmiä.....	7
2.2 Käsitetaide ja minimalismi.....	8
2.3 Cube	9
3 ASIANTUNTIJAN HAASTATTELU.....	11
4 TUTKIMUSKYSÉLYN TULOKSET	12
5 TAIDETEOKSEN SYNTY	14
6 TAIDETEOKSEN ANALYYSI	17
6.1 Formalistinen analyysi ja subjektiivinen analyysi	17
6.2 Abstraktin määritelmien soveltaminen Siniseen neliöön	18
6.3 Käsitetaide ja Yves Klein.....	19
6.4 Minimalismi ja Cube.....	19
7 POHDINTA.....	21
LÄHTEET.....	23
LIITTEET	25

1 JOHDANTO

Abstraktilla taiteella perinteisesti tarkoitetaan sellaista taidetta, joka ei pyri esittämään luonnollisen maailman kohteita (Gersh-Nesic 2019). Manipuloimaton valokuva reflektoi aina jollain tavalla ympäröivää maailmaa ollen siten figuratiivinen, esittävä eli abstraktin vastakohta (Tate Collection 2012). Opinnäytetyöni aiheena on abstraktin ja figuratiivisen rajan tutkiminen ja kysymyksen, voiko valokuva, pois lukien pitkät valotukset ja muut menetelmät, joilla figuratiivisuuden voi tuhota, koskaan olla täysin abstrakti, pohtiminen.

Taiteellisia referenssejä, jotka ovat johdattaneet minut tutkimaan kysymystä, ovat Kazimir Malevitšin maalaus Musta neliö 1915 ja Timo Aallon maalaus Savu 1988–1989 (kuvio 1). Ne ovat molemmat silmämääräisesti katsottuna täysin yksivärisiä maalauksia ja kuuluvat kategoriaan abstrakti taide.

Kuvio 1. Vasemmalla Malevitšin Musta neliö (Wikimedia 2006), oikealla Aallon Savu (Ruotsala 2021)

Opinnäytetyöni taiteellinen osa on digitaalinen valokuva sinisestä taivaasta niin, että sininen täyttää koko kuva-alan eikä pilviä tai muitakaan yksityiskohtia ole näkyvissä. Tarkoitukseni on pyrkiä kategorisoimaan kuva jollain tavalla abstraktin ja figuratiivisen välillä. Toisaalta se on figuratiivinen, koska se kuvaa taivasta. Toisaalta se on abstrakti, koska edellä mainitsemani teokset taiteen historiasta ovat formalistisesti hyvin samankaltaisia ja ovat abstrakteja. Tämä on tutkimuskysymykseni, johon pyrin löytämään vastauksen. Sivuan työssäni myös

käsitetäidettä ja minimalismia, koska nämä suuntaukset vaikuttavat taideteoksessani.

Opinnäytetyöni on luonteeltaan taiteellinen tutkimus. Taiteellisella tutkimuksella tarkoitetaan tutkimusta, jossa taide on enemmän kuin pelkkä tutkimuksen kohde. Se voi olla esimerkiksi sekä lähtökohta että päämäärä tutkimuksen tekemiselle. (Taideyliopisto 2022) Tässä opinnäytetyössä kuvaamani valokuva yhdessä taidehistoriallisten referenssien kanssa muodostaa lähtökohdan tutkimukselle. Valmis taideteos ja sen kategorisointi ja sanallinen tulkinta ovat päämäärä.

2 SINISEEN NELIÖÖN VAIKUTTANEITA ILMIÖITÄ

Tässä luvussa avaan teokseeni vaikuttaneita ilmiöitä. Määritelmien avaamisen ja pohtimisen kautta teoksen lopullinen kategorisointi onnistuu luontevammin.

2.1 Abstraktin taiteen erilaisia määritelmiä

Abstraktin taiteen perinteinen määritelmä on aikaisemmin mainittu luonnollisen maailman kuvaamattomuus (Gersh-Nesic 2019). Taiteen perusteokset yleensä määrittelevät abstraktin taiteen tämän määritelmän mukaisesti.

Toisen määritelmän mukaan kuva on abstrakti silloin, kun sen yksittäisten yksityiskohtien suhteet ovat tärkeämpiä kuin niiden symbolinen merkitys (Baumgartner 2020). Tämä määritelmä laajentaa abstraktin käsitettä huomattavasti. Esimerkki tällaisesta abstraktista kuvasta on seuraavanlainen. Kuvaan valokuvan päivittäistavarakaupan kassalla. Sommittelen kuvaan taustalle myyjän punaisen t-paidan ja etualalle keltaisen Alepan muovikassin sekä sinisen maitopurkin. Perinteisen määritelmän mukaan tämä ei olisi abstrakti kuva, koska se kuvaa todellisuutta. Jos kuitenkin lähestyn tilannetta Baumgartnerin mainitsema määritelmä mielessäni, en ole nähnyt maitopurkkia, muovikassia ja t-paitaa. Olen nähnyt värin, muodon, tekstuurin ja sommittelun; pahvin tekstuurin, sinisen värin ja muodon maitopurkista, keltaisen ja muovipintaisen olemuksen ja muodon muovikassista sekä punaisesta puuvillasta syntyneen laskostuneen objektin taustalla. Värien, muotojen ja tekstuurien keskinäinen suhde, sommittelu ja kokonaisuus on silloin tärkeämpi kuin näiden arkisten objektien symbolinen merkitys. Kuva on abstrakti.

Baumgartnerin kanssa samoilla linjoilla on myös kuvataiteilija Henri Hagman (2021). Hän kertoo Korundissa esillä olleen taidenäyttelynsä esitteessä, miten esittävää taideteosta voidaan katsoa kuin abstraktia maalausta. Tällöin teosta ei pyritä tulkitsemaan älyllisesti eikä siitä etsitä merkityksiä, sanomaa eikä symboliikkaa. Hän käyttää tästä nimityksiä abstrakti katse ja kontemplatiivinen katse (Hagman 2023).

Sheldonin taidemuseo tuo esiin julkaisussaan *Photographic Abstraction* molemmat abstraktiuden määritelmät. Samoin kuin Gersh-Nesicin artikkelissa

mainitaan todellisuuden jäljittelemättömyys, siinä todetaan 1900-luvun valokuvaajien siirtyneen kohteiden kuvaamisesta kohti varjon, muodon ja rakenteen taltioimista, eli pois esittävästä kuvasta. Julkaisussa tuodaan esiin myös samankaltaisia ajatuksia kuin Baumgartnerilla (ks. 2020) ja kerrotaan, että vaikka abstrakteiksi katsotut valokuvat sisältävätkin jäänteitä reaali maailmasta niiden todellinen merkitys on muodossa, tekstuurissa ja atmosfäärissä. (Sheldon Art Museum 2022.)

Valokuvan ja abstraktion käsitteiden yhteensovittamista ruotii myös Laura Nissinen (2021, 6, 9, 86). Hän nostaa esille saman ongelman, mikä on omassa tutkimuskysymyksessäkin; valokuvaus koetaan nimenomaisesti figuratiivisena ilmaisukeinona. Hän mainitsee yhteiseksi nimittäjäksi valokuva-abstraktion määritelmille sen, että kuvan kohdetta ei voi tunnistaa kuvasta. Yleisiksi valokuva-abstraktioissa esiintyviksi teemoiksi hän luettelee kokeellisuuden ja tutkimuksellisuuden, erityisesti medialisen itsetutkimuksen, ja mainitsee, että valokuvauksen historia, ominaispiirteet ja valokuvaus itsessään ovat usein myös abstraktion aiheina. Nissinen kertoo myös valokuva-abstraktion ja perinteisen valokuvan normiston välisestä jännitteestä. Esimerkkinä hän mainitsee Vilho Setälän (1892–1985), joka oli todennut vuoden 1929 julkaisussaan hänen abstraktien valokuviansa jääneen ymmärrystä vaille.

2.2 Käsitetaide ja minimalismi

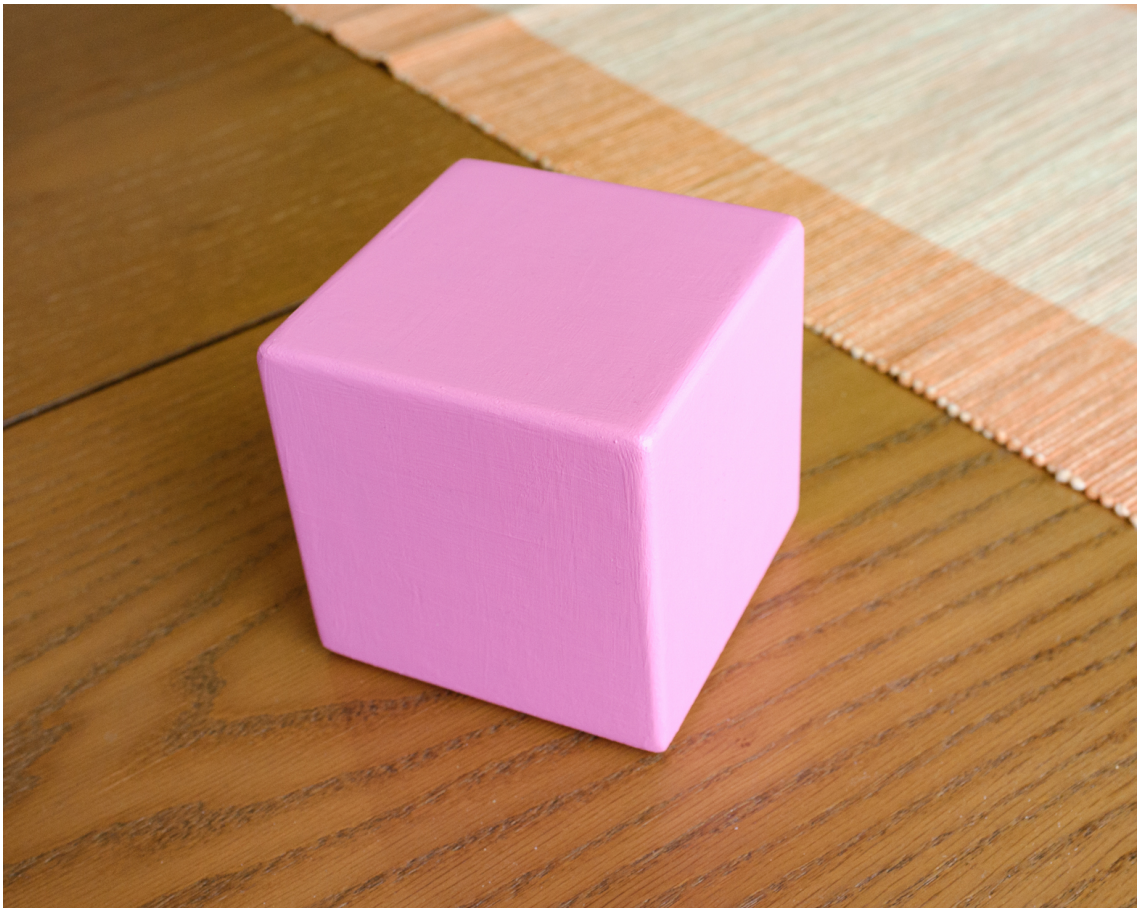
Käsitetaide on taidesuunta, jossa ei ole kysymys tyylistä, vaan tietynlaisesta kriittisestä asenteesta taiteen luomisessa. Siinä ei ainoastaan luoda taideteoksia uusiksi objekteiksi, vaan tutkimuksen kohteiksi. Se herättää pohtimaan, millä periaatteella teokset ovat olemassa ja huomio kohdistetaan teoksen syntyprosessiin. Käsitetaide ei ole sidottu mihinkään tekniikkaan tai ilmaisumuotoon, vaan teokset voivat koostua esimerkiksi valokuvista, esineistä tai maalauksista. Käsitetaiteen tärkeimpänä aineksena ovat kuitenkin käsitteet. Käsitteet ovat linkittyneet kieleen ja näin kieli onkin yksi käsitetaiteen merkittävimmistä aineksista. (Kallio ym. 1991, 360; Mäkelä 1990, 5, 15.)

Minimalismi tuli taidepiirien tietoisuuteen 1960-luvun alkupuolella Yhdysvalloissa (Dempsey 2003, 236). Teosten, joissa muodon ja värin vaihtelua oli vain

vähän, katsottiin olevan minimalistisia. Suurikokoisia perusmuotoja ja yksivärisiä kappaleita on käytetty korostamaan yksinkertaisuutta. Suuntauksen määritelmässä ja minimalismin piiriin liitettyissä teoksissa on kuitenkin tapahtunut paljon vaihtelua. (Jyväskylän yliopisto 2010.) Jotkut lähteet mainitsevat minimalismin olevan abstraktia taidetta (Tate 2023). Toisissa lähteissä tällaista rinnastusta ei ole (Kallio ym. 1991, 417).

2.3 Cube

Nostan tässä yhteydessä esiin teokseni (kuvio 2) 3D-suunnittelun opintojaksolta vuodelta 2020. Teoksen nimi on Cube. Siinä vaikuttavat abstraktio, minimalismi, käsitetaide, monokromaattisuus ja neliön muoto. Monokromaattisella tarkoitetaan yksiväristä (Kallio ym. 1991, 421).

Kuvio 2. Olli Ruotsala, Cube, akryylimaalattu 3D-vedos, 2020

Siinä on siis runsaasti yhtäläisyyksiä Sinisen neliön kanssa. Esitän tämän teoksen tässä koska haluan pohtia näitä yhtäläisyyksiä sekä näiden yhtäläisyyksien sulautumista osaksi taiteellista työskentelyäni pidemmällä aikavälillä.

3 ASIANTUNTIJAN HAASTATTELU

Asiantuntijana haastattelin Henri Hagmania (2023). Hagman oli ensimmäinen vaihtoehto, ketä pyysin haastateltavaksi. Hän on meritoitunut kuvataiteilija, jonka tuotanto on abstraktia taidetta. Hän on myös taidehistorian opettaja ja väitöskirjatutkija Lapin yliopistosta. Taustansa ja osaamisensa puolesta hän oli sopiva henkilö, kenen kanssa pohtia tutkimuskysymystäni. Lähetin tutkimuskysymykseni, myös taidehistorialliset referenssini mainiten, hänelle sähköpostitse etukäteen. Toteutimme haastattelun 10.3.2023 Galleria Napan tiloissa Rovaniemellä.

Hagman (2023) lähestyi aihetta kategorisoimalla Sinisen neliöni käsitetaiteeksi. Koska nykytaiteen teos asetetaan muiden monokromaattisten teosten jatku-moon, hänen mukaan siihen syntyy silloin käsitteellisyys. Hän mainitsi es-imerkkinä taiteen historiasta ranskalaisen Yves Kleinin (1928–1962). Klein maalasi lanseeraamallaan värillä, IKB, International Klein Blue, monokromaat-tisia väripintoja. Nämä yksiväriset maalaukset olivat abstrakteja, mutta taiteilijan omaleimainen toiminta värin kanssa loi teoksiin käsitteellisyuden.

Samoin kuin Kleinin teokset, Hagman (2023) katsoi, että myös Sinisen neliöni voisi katsoa olevan sekä abstrakti että käsitteellinen. Figuratiivisesta kuvasta kaikki ylimääräinen, pilvet, puunlatvat ja rakennukset on abstrahoitu pois. Hän kuitenkin totesi sen olevan sekä määrittelykysymys että myös katsojasta kiinni. Hän sanoi myös, että jos valokuvassa on kyse pelkästään sommittelusta ja for-maalisisista asioista, silloin se on osa abstraktin taiteen traditiota.

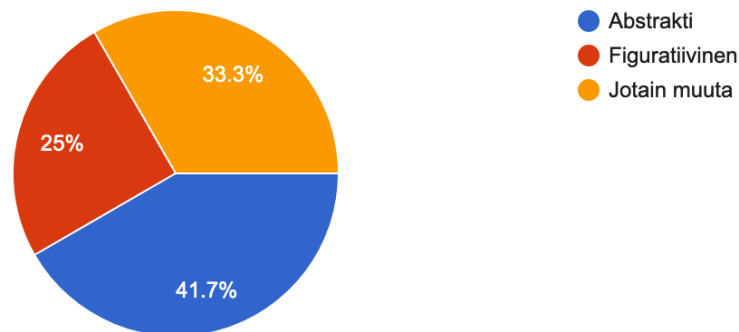
4 TUTKIMUSKYSELYN TULOKSET

Toteutin tutkimuskyselyn (liite 1), jossa vastausaikaa oli 28.3–6.4.2023. Käytin kyselyn luomiseen Googlen ilmaista Forms-palvelua. Rajasin tutkimukseen osallistujat taiteen opiskelijoihin, taiteen opettajiin ja muihin taiteen kentällä toimiviin henkilöihin. Katsoin, että tällä rajauksella saan perustellumpia vastauksia, että vastaajille kyselyn käsitteet, abstrakti ja figuratiivinen ovat ennalta tuttuja. Vastauksia sain vähemmän kuin odotin, vain 12 kappaletta.

Kyselyn avauksessa kerroin kuvassa olevan manipuloimaton valokuva sinisestä taivaasta. Nähtävillä oli tietysti myös itse kuva. Pyysin haastateltavia vastaamaan yhteen kysymykseen ja kertomaan onko kuva heidän mielestään abstrakti vai figuratiivinen. Vastausvaihtoehtoina kyselyssä oli, 'abstraktin' ja 'figuratiivisen' lisäksi, myös 'jotain muuta'. Tämän lisäksi oli vapaaehtoinen kohta perusteluille. Kaikki kolme vastausvaihtoehtoa saivat kannatusta. Suurimman osuuden äänistä, 41,7%, sai 'abstrakti' (kuvio 3).

Onko kuva mielestäsi abstrakti vai figuratiivinen?

12 responses

Kuvio 3. Kyselyn vastausjakauma

Toiseksi suurin ryhmä, 33%, mielsi kuvan olevan jotain muuta kuin abstraktia tai figuratiivista. Pienin joukko vastaajista, 25%, katsoi kuva olevan figuratiivinen. Äänet jakautuivat aika tasaisesti.

Seitsemän vastaajaa oli jättänyt perusteluja vastaukselleen. Perusteluista kävi ilmi, että osa vastaajista oli todennut saman ongelman kuin itsekin miettiessäni

tutkimuskysymystäni; kuva on toisaalta figuratiivinen, mutta toisaalta abstrakti. Yhdessä perustelussa mainitaan:

Omalla kohdallani jos pitäisi pakosti johonkin tätä sovittaa niin menisi kuva ehkä enemmän abstraktiin lokeroon. Toisaalta kuvan nimi on taivaansini joten siinä mielessä se on hyvinkin figuratiivinen ja esittävä.

Myös subjektiivisuus, se miten ihminen kokee teoksen, katsottiin vaikuttavan kategorisointiin. Alla kaksi perustelua.

Jokainen ihminen kokee värit omalla tavallaan ja muodostaa niiden herättämistä tuntemuksista oman abstraktin tai konkreettisen tulkintansa.

Kuvansävy on niin pelkkä sininen, että sen tulkitsee abstraktiksi.

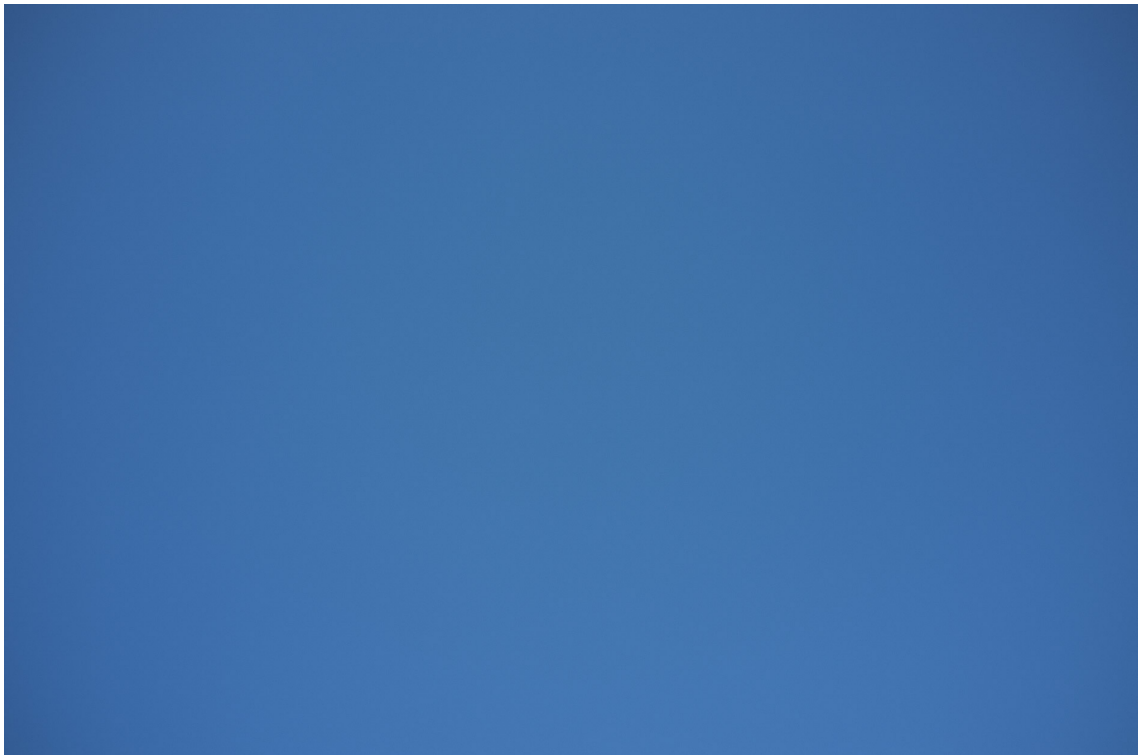
Perusteluissa nousi esiin myös kontekstin ja teoksen nimen merkitys. Koska tiedettiin kuvassa olevan taivaan, kuva miellettiin figuratiiviseksi ja vastaavasti ilman tätä tietoa kuva olisi mielletty abstraktiksi.

Koska tiedän kuvan kontekstin, eli että se esittää taivasta, se on minulle figuratiivinen. Jos en tuota kontekstia tietäisi, se saattaisi olla minulle abstrakti.

Teoksen nimi määrittelee työn figuratiiviseksi, ilman tätä teos/kuva olisi abstrakti.

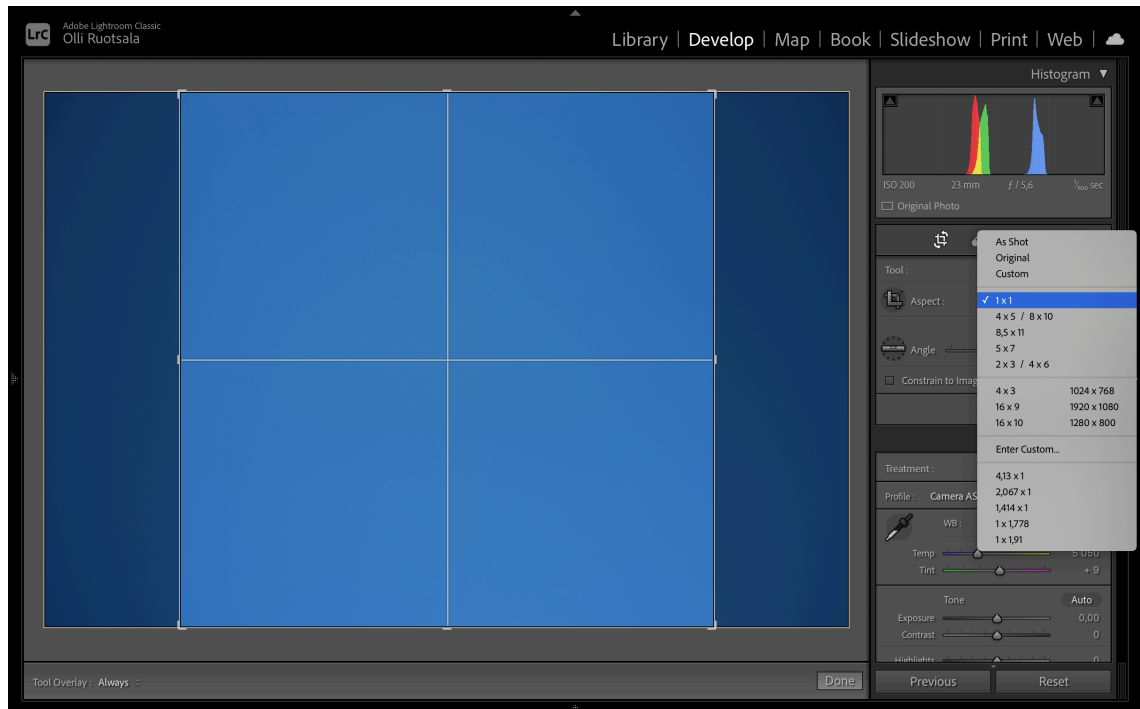
5 TAIDETEOKSEN SYNTY

Taivaansini-teoksen lähtökohtana oleva valokuva (kuvio 4) on kuvattu 8.7.2021 Kemijärvellä klo 16.10 selkeänä päivänä. Kuva on selvästi alivalottunut, mutta informaatio oli kuitenkin pelastettavissa ilman silminnähtävää laadun heikkene- mistä. Tarkennus on suoritettu automaattitarkennusta hyödyntäen lukitsemalla tarkennus johonkin kontrastiseen horisontissa näkyvään, äärettömässä sijaitse- vaan kohteeseen. Tämän jälkeen kuva on sommiteltu siirtämällä kamera kohti taivasta. Virheellinen valotus on suoritettu automaattivalotusta ja aukon esivalin- taa hyödyntäen.

Kuvio 4. Export käsittelemättömästä raakakuvasta

Käytän kuvieni käsittelyyn ja kuvakirjastoni hallintaan Adobe Lightroom Classic ohjelmaa (ks. Adobe 2023). Päädyin rajaamaan kuvani neliön muotoiseksi (ku- vio 5). Tällä valinnalla halusin ensiksi pyrkiä formalistiseen samanmuotoisuu- teen referenssiteosten kanssa. Toiseksi halusin rakentaa kuvan minimalismiin sisältyvän käsityksen mukaan, että taideteos karsitaan kaikesta turhasta rönsy- ilemisestä vapaaksi (Kallio ym. 1991, 417). Kun sivun mittoja on vain yksi, teos on silloin minimalistisempi kuin jos sivun mittoja olisi kaksi.

Kuvio 5. Rajaus Lightroomissa 1x1 kuvasuhteeseen (Ruutukaappaus, Adobe)

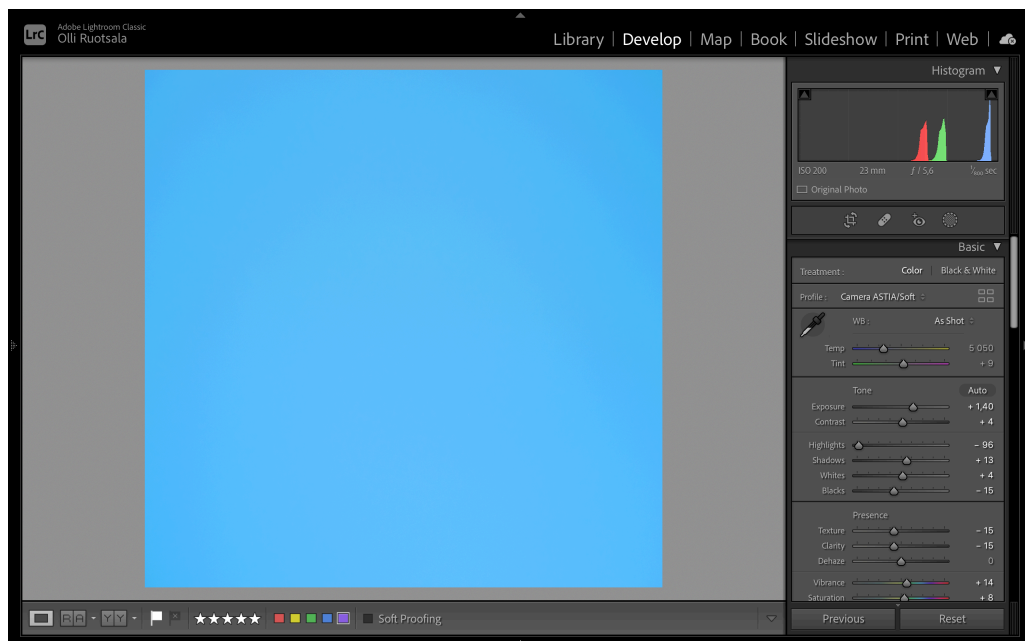
Seuraavana tein perussäädöt Basic-valikossa. Säädin valotuksen kohdalleen. Tässä tapauksessa, kuvan ollessa alivalottunut, nostin valotusta 1,4 aukkoa. Lisäsin kontrastia neljä pykälää, pudotin huippuvaloja 96, nostin varjoja 13 ja valkoista neljä ja sitten vielä pudotin mustaa 15.

Värin osalta nostin eloisuutta, Vibrance, 14 pykälää ja värikylläisyyttä, Saturation, kahdeksan pykälää. Valkotasapainon asetin Lightroomin päivänvalo-asetukselle, WB valikosta Daylight asetus. Tämä asetus säätää lämpötilan Kelvinin asteikolla arvoon 5500 ja sävyn, Tint, joka määrittää magenta-vihreä akselin, arvoon +10. Kameran automatiikka oli arvioinut valkotasapainon arvoon 5050. Päädyin kuitenkin käyttämään päivänvaloasetusta, koska kuvaustilanteessa vallitsi päivänvalo. Arvolla 5050 kuvasta tuli hieman liian sininen. HSL valikossa säädin sinisen sävyä viisi pykälää kohti aquaa.

Yksityiskohtien ja tekstuurin suhteen olen pyrkinyt pehmeeseen. Texture- ja Clarity-säätimiä, jotka molemmat käsittelevät kontrastia, pudotin molempia 15 pykälää. Texture käsittelee pienirakenteisempaa kontrastia vaikuttaen hieman myös kohinaan. Clarityn vaikutus on isompijakoisessa kontrastissa eikä sillä ei ole vaikutusta kohinaan.

Varsinaisen terävöityksen, Sharpening valikosta Amount, säädin nolnaan koska kuvassa ei ole terävöitäviä yksityiskohtia. Yksityiskohta- ja tekstuurityökaluista Sharpening kohdistuu kaikkein pienijakoisimpaan kontrastiin. Se vaikuttaa voimakkaasti myös kohinaan. Koska terävöitystä ei ole käytetty ollenkaan, myöskään Masking ominaisuutta, jolla luodaan terävöitykselle maski, ei tarvitse käyttää. Viimeisenä yksityiskohtien käsittelyssä säädän kohinan poiston, Noise Reduction valikosta Luminance, arvoon 30. Tällä valinnalla digitaalisen sensorin tuottama kohina vaimenee.

Loppusilauksena päädyin jättämään kameran profiilikorjaukset pois. Nämä korjaavat optiikan virheitä, esim. vinjetointia, eli kuvan reunojen tummumista ja tynnyrivääristymää. Kuva oli kuitenkin sellainen, että sen kirkkain alue sijaitsi aika lähellä kuvan reunaa. Tähän lisätty vinjetoinnin korjaus olisi luonut epäedullisen vaikutelman. Päädyin vielä hieman, vain kaksi pykälää, lisäämään keinotekoisia vinjetointia saadakseni sinisestä väripinnasta tasaisemman. Edellä mainituilla toimenpiteillä olen pyrkinyt luomaan kuvaan sen tunnelman, jonka muistan kuvaushetkellä vallinneen. Pehmeä, tasainen sininen taivas heinäkuisena päivänä (kuvio 6).

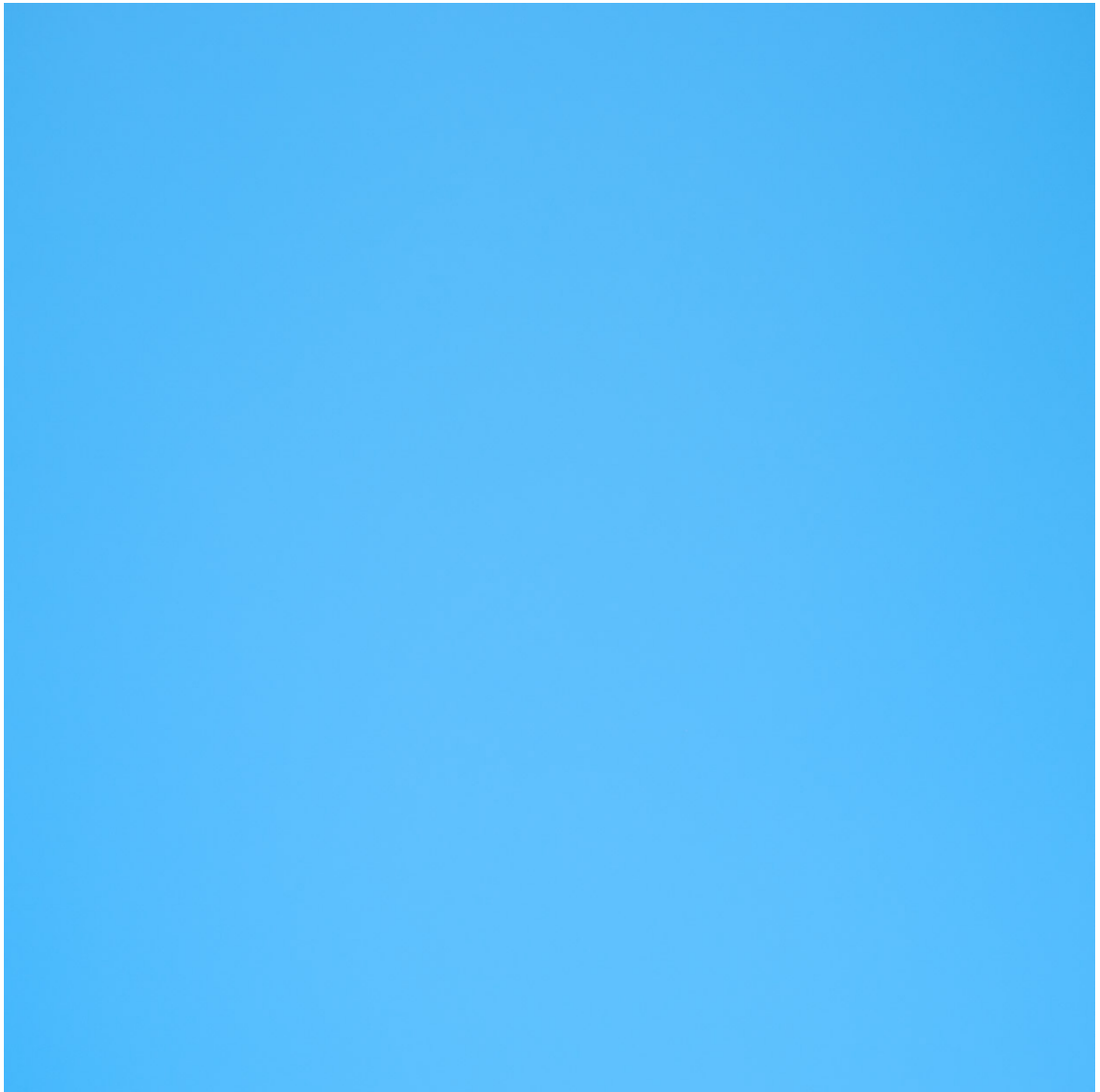
Kuvio 6. Valmis kuva Adobe Lightroomissa (Ruutukaappaus, Adobe)

6 TAIDETEOKSEN ANALYYSI

Tässä luvussa analysoin teostani ja peilaan sitä abstraktin taiteen määritelmiin. Analysoin myös muiden ilmiöiden vaikutusta ja suhdetta Siniseen neliöön.

6.1 Formalistinen analyysi ja subjektiivinen analyysi

Kuvan ainoa kohde, sininen väri, on sommiteltu niin, että se täyttää koko kuva-
alan (kuvio 7). Tekstuuri on yhtäläinen joka paikassa. Vaalean ja tumman vai-
htelu on hienovaraista, mutta kuitenkin silmin havaittavaa. Vaaleimmillaan sini-
nen on kuvan oikeassa alareunassa, tummimmat alueet ovat keskellä ja oike-
assa yläreunassa. Ainoa muoto, joka teoksessa on nähtävillä, on neliö.

Kuvio 7. Taivaansini - Sininen neliö, Olli Ruotsala, digitaalinen valokuva, 2023

Ensivaikutelma, mikä kuvasta syntyy, on sininen neliö. Teos kenties herättää ihmetystä yksinkertaisuudellaan. Toisaalta sen voi kokea myös rauhoittavana, seesteisenä ja lempeänä. Kuten tutkimuskyselyssä tuli ilmi, teoksen nimi ja sanallistaminen määrittää vahvasti, miten katsoja luokittelee teoksen ja millaisia assosiaatioita se synnyttää. Tärkeä tekijä on siis se, onko katsoja lukenut teoksen nimen ja kuvauksen vai kuljeskeleeko hän galleriassa vain teoksia katsellen.

Kuvassa on valokuva taivaasta. Pilvet, puiden latvat, rakennukset ja muut mahdolliset yksityiskohdat on abstrahoitu pois. Abstrahoinnilla tarkoitetaan kuvan pelkistämistä (Kiasma 2023). Tämä valinta on toisaalta tehty siksi, että teos asettuisi varhaisempien monokromaattisen teosten jatkumoon, mutta myös sen tähden, että kategorisointi abstraktin ja figuratiivisen välillä tulisi haasteellisemmaksi.

Semioottisesta näkökulmasta tarkasteltuna siniseen väriin liitetään lempeys ja rauhallisuus. Länsimaisissa kulttuureissa se on myös hiljaisuuden väri. Sininen edustaa myös puhtautta ja keveyttä. Erityisesti vaalea taivaansininen on yhdistetty viileyteen ja parantamiseen. (Coloria.net 2021.)

6.2 Abstraktin määritelmien soveltaminen Siniseen neliöön

Perinteinen jako abstraktiin (Gersh-Nesic 2019) ja figuratiiviseen (Tate Collection 2012) on liian suppea hyödynnettäväksi tässä tapauksessa. Yksipuoleisesti voisi ajatella Sinisen neliön olevan figuratiivinen, koska siinä on kuvattuna taivas. Ongelmaksi tällöin muodostuu kuitenkin teoksen formalistinen yhdenmukaisuus abstraktien teosten kanssa sekä kontekstiriippuvaisuus. Kontekstiriippuvuudella tarkoitan sitä, että osa tutkimuskyselyyn vastaajista kertoi teoksen olevan heidän mielestään figuratiivinen, koska he tiesivät, että kuvassa oli taivas. He mainitsivat samalla, että ilman tätä tietoa he olisivat luokitelleet teoksen abstraktiksi. Näin konteksti, asiayhteys ja teoksen sanallistaminen määrittävät kategorian.

Baumgartnerin (2020) abstraktin määritelmää, jossa yksityiskohtien suhteet menevät symbolisien merkityksien edelle, voidaan jossain mielessä soveltaa teokseni kohdalla. Se voi tuntua kuitenkin hieman kummalliselta siitä syystä,

että kuvassa on silmämääräisesti vain yksi yksityiskohta, väri. Toisaalta toinen yksityiskohta voisi olla teoksen muoto. Jos ajatellaan, että värin suhde muotoon on tärkeämpää kuin se, että kuvassa on taivas, tämän määritelmän mukaan teos määriteltäisiin abstraktiksi.

Laura Nissinen (2021, 6) mainitsee yhdeksi valokuva-abstraktion teemaksi mediallisen itsetutkimuksen. Ajattelen, että tämä ominaisuus elää Sinisessä neliössä vahvana. Olen teoksen kautta tutkinut, miten valokuva mediana soveltuu abstraktioon.

6.3 Käsitetaide ja Yves Klein

Hagman (2023) nosti haastattelussa esiin käsitetaiteen sekä Yves Kleinin monokromaattisen tuotannon ja katsoi Sinisen neliön kuuluvan käsitetaiteen piiriin. Tämä johdatti minua tutkimaan käsitetaidetta ja pohtimaan teostani uudella tavalla. Erityisesti sen käsitetaiteeseen sisältyvän elementin, jossa pohditaan teoksen olemassaolon perustetta (Mäkelä 1990, 15), havaitsin liittyvän omaan teokseeni. Sinisen neliön olemassaolo pohjautuu varhaisempien monokromaattisten teosten linkittymiseen uusmediallisen valokuvan kanssa.

Pohdin myös Yves Kleinia; sekä hänen teoksiaan lanseeraamallaan International Klein Blue -värillä että käsitteellisyyttä, joka sisältyi hänen teoksiinsa. Löysin yhteneväisyyttä omaan teokseeni tietysti monokromaattisuudesta ja sinisestä väristä, mutta myös käsitteellisyydestä. Käsitteellisyys Kleinin kohdalla liittyi hänen eleeseensä värin kanssa. Hän oli lanseerannut oman värisävyä ja käytti tätä teostensa määrittelyssä.

Näihin havaintoihin perustuen kategorisoin Sinisen neliön käsitetaiteeksi. Tämä on minulle uusi asia, joka löytyi tutkimusta tehdessäni. Vastaus tutkimuskysymykseeni se ei ole, koska käsitetaide itsessään ei sijoitu figuratiivinen–abstrakti-akselilla mihinkään kohtaan.

6.4 Minimalismi ja Cube

Minimalismi on suuntaus, jota katson Sinisen neliön selkeimmin edustavan. Monokromaattisessa neliössä pelkistäminen ja muodon yksinkertaistaminen on

viety hyvin pitkälle. Taideteoksen suuntauksen selkeytyminen on askel eteenpäin tutkimuksessa, mutta tutkimuskysymykseeni tämä ei anna vastausta. Jotkut lähteet mainitsivat minimalismin kuuluvan abstraktin taiteen piiriin. Toisissa lähteissä ei ollut tällaista mainintaa. Itse katson minimalismin voivan olla myös figuratiivista. Jos taitelija maalaa esimerkiksi pelkistetyn, mutta puuksi tunnistettavan puun suhteellisen pienikokoisena kankaalle ja esittää tämän taideteoksena, tässä minimalismin määritteet täyttyvät, mutta abstraktin määritteet eivät täyty. Tästä johtuen en kategorisoi Sinistä neliötä abstraktiksi sillä perusteella, että se edustaa minimalismia.

Mainitsin tutkimuksessani myös teokseni *Cuben* 3D suunnittelun opintojaksolta. Oli mielenkiintoista havaita kolme vuotta vanhassa teoksessani samoja elementtejä kuin Sinisessä neliössä. Näitä elementtejä olivat abstraktio, minimalismi, käsitetaide, monokromaattisuus sekä neliön muoto. Mielenkiintoisen tästä havainnosta minulle teki se, että en ole missään vaiheessa tietoisesti tehnyt päätöstä työstää esimerkiksi monokromaattisia töitä. Tämä asia, joka oli ollut ikäänkuin uinuvana minussa, tuli tietoisuuteeni teoksiani tarkastellessani. Koen, että taaksepäin katsottaessa löydetty historiallinen jatkumo voi antaa suuntaviivoja myös tulevaisuuden työskentelyyn. *Cube* kuuluu kategoriaan abstrakti taide, koska siinä ei ole valokuvan figuratiivista ulottuvuutta.

7 POHDINTA

Opinnäytetyöni tavoitteena oli abstraktin ja figuratiivisen rajan tutkiminen ja kysymyksen, voiko valokuva koskaan olla täysin abstrakti, pohtiminen. Lisäksi pyrittiin löytämään kategoria Siniselle neliölle. Näitä selvitettiin tutkimalla abstraktin määritelmiä, haastatteleamalla asiantuntijaa sekä tutkimuskyselyä hyödyntäen.

Tutkimuskyselyn vastaushajonnasta päättelen, että taideteokseni ja tutkimuskysymyksen rakentaminen oli onnistunut. Pidän niitä onnistuneena siitä syystä, että vastaus ei ollut haastateltavien joukollekaan itsestäänselvä, vaan kaikki vastausvaihtoehdot saivat kannatusta. Yli puolet vastaajista, 7 kpl, jätti kirjallisen perustelun vastaukselleen. Perusteluista havaitsin asian, joka osoittautui hyödylliseksi etsiessäni vastausta tutkimuskysymykseeni. Konteksti, jossa taideteos esitetään, määrittelee kategorian. Tämä havainto tuli esille useammassa perustelussa.

Kuten myös analyysiosion havainnoista käy ilmi, Sinisen neliön kategorisoiminen ei ole yksiselitteistä. Perusteet sekä abstraktille että figuratiiviselle ovat olemassa. Päädyn toteamaan, että Taivaansini, Sininen neliö on hybridi, kumpaakin yhtäaikaan. Koska kontekstilla, sillä miten taiteilija itse esittää, määrittelee ja sanallistaa teoksensa on suuri merkitys, katson, että vallassani on määritellä teokseni hybridiksi. Tätä ratkaisua puoltaa myös teoksen nimen evoluutio. Alunperin nimi oli Taivaansini. Opinnäytetyöni edetessä siihen rinnalle muodostui työnimeksi Sininen neliö. Nyt loppuvaiheessa nimeän teokseni muotoon Taivaansini - Sininen neliö. Katson, että Taivaansini on figuratiivinen ulottuvuus ja Sininen neliö on abstrakti ulottuvuus. Ehkäpä tällainen väljempi kategorisointi jättää taideteoksen kokijalle enemmän liikkumatilaa teosta katsellessaan ja pohtiessaan. Jos puhutaan valokuvasta yleisesti, katson, että samalla taiteilijan vapaudella kontekstualisoida teoksensa haluamallaan tavalla, valokuva voidaan kategorisoida sekä abstraktiksi että figuratiiviseksi.

Havainto, että teokseni kuuluu käsitetaiteen piiriin, oli minulle uusi asia. Tutkin kirjallisuutta käsitetaiteesta ja suuntauksen teoksia ja toimintaperiaatteita. Havaitsin myös muissa aikaisemmissa teoksissani käsitetaiteellisia elementtejä. Tämä havainto antaa suuntaviivoja tulevaisuuden työskentelylle, koska koin

käsitetaiteen konseptin mielenkiintoisena. Ja tällainen kategorian ja määritelmän löytyminen helpottaa tuotannon sanallistamista tulevaisuudessa. Kenties käsitetaiteen esimerkkejä refleктоimalla syntyy myös uudenlaisia ideoita omaan työskentelyyn.

Katson myös, että havainto valokuvan kategorisoimisesta abstraktin ja figuratiivisen välillä on itselleni hyödyllinen. Olen pohjakoulutukseltani valokuvaaja ja valokuva on pisimmälle kehittynyt ilmaisumuoto omalla kohdallani. Siksi on mielestäni hyvä asia, että minulla on nyt tarttumapintaa valokuvan luokitteluun abstraktin ja figuratiivisen välillä.

Olen hyödyntänyt opinnäytetyössäni monenlaisia tiedonlähteitä. Keräsin tietoa kirjallisuudesta, organisaatioiden ja yksittäisten henkilöiden nettiartikkeleista, asiantuntijan haastattelusta ja vielä taidenäyttelyn esitteestä. Lähteissä oli myös eri aikakausina julkaistua tietoa. Analysoitavaa aineistoa kertyi taideteoksista ja tutkimuskyselystä. Kyselyn luotettavuutta hieman nakertaa vastaajien suhteellisen pieni lukumäärä, 12 kpl. Itse olin odottanut n. 30 vastausta. Toisaalta, vastaajien määrä olisi voinut olla vieläkin pienempi. Siksi olen tyytyväinen 12 vastaajaan. Vastaajien ns. laatu oli kuitenkin hyvä, koska olin rajannut joukon taiteen parissa toimiviin ihmisiin. Olen pyrkinyt toimimaan eettisen ohjeistuksen mukaisesti viitatessani lähteisiin. Otin selvää myös esimerkiksi taidenäyttelyn esitteen soveltumisesta tietolähteeksi.

LÄHTEET

Adobe 2023. Lightroom Classic. Viitattu 17.3.2023 <https://www.adobe.com/products/photoshop-lightroom-classic.html>.

Baumgartner, S. 2020. Marginal notes on Key Figures. Stig Baumgartner. Viitattu 24.9.2022 <https://www.stigbaumgartner.net/words/>.

Coloria.net 2021. Värit, Sininen. Viitattu 22.4.2023 <https://www.coloria.net/varit/sininen.htm>.

Dempsey, A. 2003. Moderni taide. Helsinki: Otava.

Gersh-Nesic, B. 2019. Origins and Schools of Abstract Art. ThoughtCo 3.9.2019. Viitattu 11.02.2023 <https://www.thoughtco.com/what-is-abstract-art-183186>.

Hagman, H. 2021. Rovaniemen Taidemuseo. Näyttelyn esite 3.12.2021–3.4.2022.

Hagman, H. 2023. Lapin Yliopisto. Kuvataiteen opettajan ja vapaan kuvataiteilijan haastattelu 10.3.2023.

Jyväskylän yliopisto 2010. Minimalismi. Koppa 9.9.2010. Viitattu 24.4.2023 <https://koppa.jyu.fi/avoimet/taiku/taidehistorian-aikajana/nykytaide/minimalismi>.

Kallio, R., Kallio, V., Kämäräinen, E., Lahtinen, H., Mattila, T. & Sakari, M. 1991. Taiteen pikkujättiläinen. Porvoo - Helsinki - Juva: WSOY.

Kiasma 2023. Nykytaiteen sanasto, Abstrakti taide. Viitattu 22.4.2023 <https://kiasma.fi/nykytaiteen-sanasto/>.

Mäkelä, A. 1990. Taidehalli 89-90 - Mitä on käsitetaide? Helsinki: Helsingin Taidehalli.

Nissinen, L. 2021. Abstraktin aika - Epäesittävä suomalainen valokuvataide 1920-2020. Helsinki: Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu, Median laitos.

Ruotsala, O. 2021. Hämeenlinnan taidemuseo. Valokuva Timo Aallon teoksesta Savu.

Sheldon Art Museum 2022. Photographic Abstraction. Viitattu 29.9.2022 https://issuu.com/sheldonmuseum/docs/22_pa_guide_d.

Taideyliopisto 2022. Mitä on taiteellinen tutkimus? Viitattu 11.2.2023 <https://www.uniarts.fi/yleistieto/mita-on-taiteellinen-tutkimus/>.

Tate 2023. Art term. Minimalism. Viitattu 24.4.2023 <https://www.tate.org.uk/art/art-terms/m/minimalism>.

Tate Collection 2012. Glossary, Figurative. Viitattu 16.3.2023 <https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/ukgwa/20120203142443/http://tate.org.uk/collections/glossary/definition.jsp?entryId=104>.

Wikimedia 2006. Malevich, Black Square. Viitattu 7.4.2023 <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Malevich.black-square.jpg>.

LIITTEET

Liite 1. Tutkimuskysely. Taivaansini - Abstraktia vai figuratiivista?

Liite 1 1(2). Tutkimuskysely. Taivaansini - Abstraktia vai figuratiivista?

Taivaansini - Abstraktia vai figuratiivista?

Allaoleva kuva on manipuloimaton valokuva sinisestä taivaasta. Tutkin opinnäytetyössäni abstraktin ja figuratiivisen rajaa ja pyrkimyksenäni on kategorisoida kuva jollain tavalla. Tässä kyselyssä pyydän kuvataiteen opettajia ja opiskelijoita sekä muita taiteen kentällä toimivia henkilöitä vastaamaan yhteen kysymykseen; onko kuva abstrakti vai figuratiivinen.

* Required

Taivaansini. Digitaalinen valokuva. 2023. Olli Ruotsala

Liite 1 2(2). Tutkimuskysely. Taivaansini - Abstraktia vai figuratiivista?

1. Onko kuva mielestäsi abstrakti vai figuratiivinen? *

Mark only one oval.

- Abstrakti
 Figuratiivinen
 Jotain muuta

2. Perustelut (vapaaehtoinen)

This content is neither created nor endorsed by Google.

Google Forms